

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Наталія ЛАЗАРЕНКО

« 29 » Серпень 2021 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
з філології
для вступу до аспірантури
за спеціальністю 035 Філологія

Голова предметної комісії

Н. Ю. Родюк

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розбудова системи національної освіти, її докорінне реформування в умовах суверенності України слугують сьогодні основою відтворення інтелектуального духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень національного відродження. Це спричиняє значні зміни у функціонуванні української мови та ставленні до її вивчення. Державний статус української мови може бути реалізований за умов розширення суспільних сфер українськомовного спілкування, що означає створення відповідних соціальних, психолінгвістичних, освітньо-культурних передумов для оволодіння державною мовою. Щоб запровадити ці основні положення концепції вивчення української мови в систему державної освіти, варто здійснити комплексні заходи, серед яких на першому місці є докорінне покращення лінгвістичної підготовки вчительських кадрів.

Усебічна підготовка спеціалістів філологічного циклу передбачає глибоке знання мови, а також пізнання тих закономірностей і тенденцій, що виявляються у сфері мовлення. Фахівець зобов'язаний бездоганно володіти як усною, так і писемною формами мовлення, знати лексичні, фразеологічні, фонетичні, словотворчі і граматичні засоби, оволодіти практичними навичками, які ґрунтуються на глибокому знанні теорії мови. Тільки за такої умови фахівець зможе правильно розв'язувати поставлені перед ним завдання.

Отже, зміст пропонованої програми спрямований на реалізацію завдань фахової підготовки філолога, науково спроможного, такого, що володіє сучасними лінгвістичними знаннями й умінням творчо застосовувати їх на практиці.

Вступний іспит із фаху за спеціальністю 035 «Філологія» (освітньо-наукова програма «Українська мова») має на меті з'ясувати рівень фахових компетентностей, теоретичних знань і практичних навичок вступників до аспірантури із засадничих мовознавчих дисциплін («Сучасна українська літературна мова», «Загальне мовознавство»); визначити готовність вступників до засвоєння програми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації, яка відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікацій.

Вступний іспит із фаху за спеціальністю 035 «Філологія» (освітньо-наукова програма «Українська мова») проводиться у формі усного екзамену, під час якого вступник надає відповіді на три питання, розміщені в обраному ним білеті.

Кількість білетів – 15.

Час на підготовку до відповіді – 30 хв.

Тривалість опитування одного абітурієнта – до 30 хв.

Зразок білета:

1. Теорії походження мови.
2. Словотворення. Зв'язок словотворення з лексикою, морфологією та синтаксисом.
3. Структура простого речення української мови та система розділових знаків у простому реченні.

II. ПРОГРАМА ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Вступ

Місце української мови серед інших слов'янських мов. Теорії щодо походження української мови. Державний статус української мови. «Закон про мови» в Україні, труднощі його здійснення.

Писемна і усна форми сучасної української літературної мови, їх спільні і відмінні риси. Поняття про норми, типи літературних норм.

Мова і суспільний прогрес. Функціональні стилі української літературної мови, джерела їх розвитку і збагачення.

Значення творчості І. П. Котляревського і Т. Г. Шевченка в історії розвитку української літературної мови.

Роль наукових праць, наукових та науково-методичних журналів для розвитку теорії і практики української літературної мови.

Діалекти української мови.

«Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоенія. Орфографія. Графіка»

Фонетика української літературної мови як учення про її звукову систему, про артикуляційні та акустичні властивості звуків. Фонологія як учення про систему фонем української літературної мови. Поняття фонемі. Основний вияв і варіанти фонемі.

Система фонем сучасної української літературної мови. Голосні фонемі, їх класифікація. Артикуляційна й акустична характеристики голосних фонем української літературної мови в ненаголошеній і наголошеній позиціях.

Живі (фонетичні) чергування. Асиміляція приголосних. Дисиміляція.

Зміна приголосних Г, Ж, З; К, Ч, Ц; Х, Ш, С перед суфіксами -ськ- та -ств-. Зміни приголосних перед суфіксом -ин-.

Асиміляція приголосних за дзвінкістю/глухістю. Асиміляція приголосних за м'якістю і місцем творення. Чергування приголосних з фонемним нулем.

Історичні чергування голосних і приголосних: найдавніші чергування голосних, чергування о та е з фонемним нулем, чергування о/е з і, о/е після шиплячих та й; суть та історичні умови чергувань г,к,х/ж,ч,ш/з',ц',с'.

Комбінування живих та історичних чергувань при словотворенні. Дисиміляція.

Приголосні фонемі сучасної української мови, їх класифікація.

Склад як фонетична одиниця. Типи складів. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Морфемне членування слова і складоподіл.

Морфеміка. Поняття морфеми. Типи морфем. Зміни в морфемній структурі слова.

Орфоепія як розділ мовознавства. Суспільне значення орфоепічних норм. Вимова голосних у ненаголошеній і наголошеній позиціях. Вимова приголосних, звукосполучень та слів іншомовного походження. Засоби милозвучності української мови.

Графіка. Літерні і нелітерні графічні засоби. Співвідношення між буквами і звуками української мови. Алфавіт. Правила вживання ь та апострофа в українській мові.

Українська орфографія як розділ мовознавчої науки. Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Принципи української орфографії.

«Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія»

Українська лексика з погляду походження. Найважливіші фонетичні і словотворчі ознаки власне українських слів.

Лексика з погляду вживання. Неологізми. Архаїзми. Історизми.

Українська лексикологія як розділ мовознавчої науки. Слово як лексична одиниця мови. Слово і поняття. Однозначні слова. Слова-терміни. Багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів.

Омоніми. Розмежування омонімії і полісемії. Пароніми.

Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми.

Полісемія. Типи переносних значень.

Поняття про фразеологію. Фразеологічні одиниці, їх класифікація. Джерела фразеологізмів.

Лексикографія. Словники лінгвістичні й енциклопедичні. Типи лінгвістичних словників.

«Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір»

Основні способи творення слів у сучасній українській літературній мові. Морфологічне і неморфологічне словотворення.

Словотвір як окремий розділ мовознавства. Зв'язок словотвору з іншими розділами мовознавчої науки. Засоби словотвору; поняття про непохідну і похідну твірну основу; словотвірні афікси.

«Сучасна українська літературна мова. Морфологія»

Грамматика української мови як вчення про її граматичну будову. Розділи граматики – морфологія і синтаксис. Граматичне значення слів у відношенні до лексичного значення. Способи вираження граматичних значень слів в українській мові.

Українська морфологія як граматичне вчення про частини мови в українській мові. Граматичне значення, граматична форма і граматична категорія. Частини мови і принципи їх виділення в українській мові. Повнозначні і неповнозначні частини мови. Вигук як окрема частина мови.

Іменник, його значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Лексико-семантичні групи (категорії) іменників.

Грамматичні категорії числа й відмінка іменника. Категорія роду іменника. Іменники спільного роду. Іменники подвійного роду. Родова

диференціація невідмінюваних іменників. Словотвір іменників. Написання складних іменників разом, через дефіс.

Відмінювання іменників II та IV відмін. Невідмінювані іменники. Іменники, що мають тільки форму множини. Відмінювання іменників прикметникової форми.

Відмінкова система іменників.

Прикметник, його значення і синтаксична роль. Розряди прикметників. Взаємоперехід розрядів прикметників. Прикметники членні і нечленні, стягнені і нестягнені форми.

Числівник, його значення і основні граматичні ознаки. Відмежування числівників від інших слів з кількісним значенням. Розряди числівників за значенням. Відмінювання числівників.

Відмінювання числівників. Творення числівників (в історичному освітленні).

Займенник, його значення; співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.

Прислівник. Значеннєві розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Адвербіалізація.

Написання складних прислівників разом, окремо, через дефіс.

Дієслово, його значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Дієвідмінювані, відмінювані і незмінні форми дієслова. Неозначена форма (інфінітив) як початкова форма дієслова.

Категорія виду дієслова. Способи творення видових значень. Двовидові й одновидові дієслова.

Категорія часу дієслова. Категорія виду дієслова. Зв'язок категорій виду з категорією способу і часу.

Категорія особи дієслова. Категорія способу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова. Творення дієприкметників активного і пасивного стану. Дієприслівник.

Статус прийменника у системі частин мови: загальна характеристика. Явище препозитивації.

Службові частини мови.

Сполучник як частина мови. Класифікація сполучників. Розмежування сполучників і омонімічних сполучних слів.

Частки. Зв'язка. Модальні слова. Вигуки.

«Сучасна українська літературна мова. Синтаксис»

Синтаксис української мови як учення про будову речень і словосполучень. Речення і словосполучення як предмет синтаксису. Речення як основна одиниця мови. Основні ознаки речення.

Складне речення, його визначальні ознаки. Змістова, структурна та інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Типи складних речень.

Основи поділу речень на прості й складні. Визначальні структурно-семантичні ознаки простого речення. Речення двоскладні та односкладні, поширені й непоширені, повні й неповні (загальна характеристика).

Типи підрядного зв'язку у структурі простого речення: узгодження, керування, прилягання, тяжіння.

Поняття про односкладні речення. Класифікація односкладних речень, їх характеристика.

Неповні речення, їх класифікація. Відмежування неповних речень від односкладних номінативних.

Складносурядне речення у системі складного речення. Пунктуація в ССР.

Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.

Складнопідрядні речення розчленованої структури.

Складнопідрядні речення з кількома підрядними (послідовна підрядність, однорідна і неоднорідна супідрядність).

Складні безсполучникові речення.

Складні багатокомпонентні конструкції.

Засоби поєднання предикативних частин у складному реченні.

Огляд вживання розділових знаків у складному реченні.

Конструкції з чужим мовленням.

Речення з відокремленими другорядними членами. Поняття про відокремлення. Загальні умови та причини відокремлення другорядних членів.

Вставні та вставлені одиниці.

Другорядні члени речення. Способи їх вираження. Аналітизм у системі другорядних членів речення.

Огляд вживання розділових знаків у простому реченні

Основні умови відокремлення другорядних членів речення.

Речення з однорідними членами. Способи вираження однорідності. Однорідні означення та їх відмінності від неоднорідних. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами, їх синтаксична роль.

Звертання в українській мові.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи їхнього вираження. Тире між підметом і присудком.

Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Розмежування вільних синтаксичних словосполучень і лексичних та фразеологічних сполучень слів. Підрядні словосполучення і вираження в них синтаксичних відношень – означальних, об'єктних, адвербіальних. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням підпорядковуючого члена, за способом зв'язку (узгодження, керування, прилягання).

Характеристика найважливіших теоретичних праць з різних розділів української мови.

ПРОГРАМА ІЗ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Природа мови

Загальне і часткове мовознавство, теоретичне і практичне мовознавство. Основні розділи загального мовознавства. Напрями прикладного мовознавства.

Проблема співвідношення мови і мислення. Роль мови у процесі пізнання.

Концепція мови і мовлення як відображення складної природи мовної діяльності.

Головні наукові парадигми лінгвістики: порівняльно-історична, структуралістська, комунікативно-функціональна, когнітивна, синергетична.

Глобальні лінгвістичні концепції Е. Косеріу, Дж. Пірса, Ч. Моріса, Н. Хомського.

Теорія мови Л. Вайсгербера.

Загальна структура лінгвістичних знань: галузі мовознавства, рівнева класифікація, метатеоретична концепція К. Тищенка.

Мова як система систем (підсистем); її відкритість і динамізм. Типи відношень між мовними одиницями.

Основні і проміжні рівні мовної системи. Теорія ізоморфізму та ієрархії мовних рівнів.

Лінгвістичні універсалії: семіотичні, психолінгвістичні, статичні та динамічні. Рівнева характеристика універсалій.

Фонологічна система мови. Поняття фонем. Функції фонем. Фонологічні школи.

Лексико-семантична система мови. Семантична структура слова. Лексична типологія мов. Проблема метафори.

Семасіологія, проблема семантичної валентності та сполучуваності. Семантичний обсяг слова.

Грамматична система мови. Грамматична категорія. Грамматичне значення. Грамматична форма.

Сучасні граматичні теорії, проблема частиномовної класифікації.

Типологічна характеристика мови і типологічна класифікація мов (морфологічна і синтаксична).

Мова як соціально-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер. Узус, літературна мова, стиль мови.

Соціолінгвістика як теорія про суспільну обумовленість мови, її соціальні функції і типи; соціолінгвістика і мовне будівництво (мовна політика).

Соціальна природа мовленнєвої діяльності. Мова як соціально-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер.

Напрями сучасних соціолінгвістичних досліджень. Мова і влада. Політична лінгвістика.

Функціональна різноманітність мов. Типологія літературних мов. Допоміжні мови. Штучні мови. Міжнародні мови.

Соціолінгвістична класифікація мов О. Ткаченка.

Зовнішні і внутрішні причини мовних змін. Темпи мовних змін. Взаємодія мов, мовні контакти. Форми міксації мов. Піджин. Креольська мова.

Стан мови як динамічна рівновага; варіювання як процес розвитку мови. Історія мови та її хронологічні зрізи. Обумовленість історії розвитку мовознавства історією розвитку суспільства.

Мовознавство на сучасному етапі розвитку. Основні школи і напрями. Типологія мов та мовні універсалиї.

Комунікативна лінгвістика. Одиниці мовної комунікації.

Когнітивна лінгвістика. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці.

Прикладна лінгвістика: комп'ютерна лінгвістика, лексикографія; термінознавство; корпусна лінгвістика; перекладознавство; патопсихолінгвістика; теорія комунікативного впливу; нейролінгвістичне програмування.

Герменевтика. Сучасні герменевтичні техніки.

Мовознавство і семіотика; сигнали і знаки. Мова як особлива знакова система.

Етнолінгвістика, лінгвокультурологія. Гіпотеза лінгвістичної відносності й альтернативні теорії співвідношення мови та мислення (етнічної свідомості). Культурна ідентичність. Етнокультурна компетенція та її складники. Поняття інкультурації й акультурації. Проблеми міжкультурної комунікації.

Основні етапи історії мовознавства.

Питання мовознавства у класичній філології. Мовознавство в стародавній Індії. Граматика Паніні. Санскрит і європейські мови.

Старогрецьке мовознавство про природу назв. Питання мовознавства в логіці і поетиці Аристотеля.

Китайське мовознавство й арабське мовознавство. Олександрійські і пергамські граматисти; вчення про вісім частин мови.

Проблема походження мови у працях філософів та мовознавців ХУІІ – ХІХ ст. Філософські і нормативні граматиками. «Всезагальна раціональна граматики» А.Арно і К.Лансло. Нормативні граматиками і словники.

Виникнення порівняльно-історичного мовознавства і становлення порівняльно-історичного методу мовознавства.

«Порівняльна граматики» індоєвропейських мов Ф.Боппа.

Порівняльно-історична граматики і лінгвістична концепція А. Шлейхера.

Виникнення германістики (Р.Раск і Я.Грімм) і славістики (Й.Добровський і О.Х.Востоков).

Розвиток компаративістики в другій половині ХІХ ст. Натуралістичний напрям у порівняльно-історичному мовознавстві.

Філософія мови В. фон Гумбольдта.

Логіко-граматична школа середини ХІХ ст. (К. Беккер і Ф. Буслаєв).

Психологічні школи в мовознавстві ХІХ ст.: Г. Штейнталь, М. Лацарус, В. Вундт.

Молодограматизм як провідна школа історико-порівняльного психологічного мовознавства. «Принципи історії мови» Г.Пауля.

Неограматичний напрямок як синтез соціологічних, психологічних і формально-граматичних концепцій; його основні школи.

Історія вітчизняної мовознавчої науки.

Проблема періодизації праслов'янської мови.

Слов'янські мови, їх генетична спорідненість. Виникнення писемності у слов'ян.

Основні центри і постаті славістики.

Філологічна наука в Україні, Білорусі та Московській державі XV – XVIII ст.

Психологічний напрям у вітчизняному мовознавстві: загальнолінгвістична концепція О. Потебні та її філософські основи. Харківська лінгвістична школа. Діяльність О. Бодяньського та І. Срезневського.

Казанська лінгвістична школа. Вчення про мову як соціально-психічне явище.

Московська лінгвістична школа. П. Фортунатов, О. Шахматов, О. Пешковський.

Неогумбольдтіанські ідеї та семантична філософія мови.

Виникнення і розвиток структуралізму у мовознавстві.

Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Женевська і Паризька школи. Ш. Баллі. А. Мейє.

Празький лінгвістичний гурток (функціональна лінгвістика). Вчення В. Матезіуса.

Глосематика Л. Єльмслева.

Л. Блумфільд як засновник дескриптивної лінгвістики.

Генеративна граматики Н. Хомського.

Мовознавство XX ст. Розвиток порівняльно-історичного і типологічного мовознавства; історичне і порівняльне мовознавство.

Загальнолінгвістичні питання у працях Ю. Кримського, Л. Булаховського, А. Білецького, О. Мельничука.

Українські славісти діаспори Ю. Шевельов і О. Горбач.

Методологія лінгвістики.

Проблема класифікації лінгвістичних методів. Основні поняття лінгвометодології: методологія, парадигма, епістема.

Філософський метод пізнання і методи часткових наук.

Загальнонаукові способи лінгвістичних досліджень: спостереження, експеримент, моделювання, індукція, дедукція, гіпотеза, аналіз, синтез, таксономія, порівняння, формалізація, ідеалізація, фальсифікація.

Методика мови-еталона; проблема мовних універсалій.

Описовий метод як аспект дослідження рівнів сучасної мови; прийоми вивчення мови і прийоми навчання мови. Одиниці мови та одиниці лінгвістичного аналізу; основні методи описового вивчення мови - компонентний і контекстний аналіз.

Порівняльний метод вивчення мови. Внутрішньомовне порівняння; порівняльна методика вивчення мови і навчання мови. Порівняльно-генетичний метод. Прийоми і принципи етимологічного аналізу. Міжмовне порівняння: порівняльно-історичне, зіставне і типологічне. Ностратична гіпотеза В. Ілліч-Світича.

Зіставний метод вивчення мови. Зіставне вивчення споріднених і неспоріднених мов; приховане зіставлення і мовні паралелі.

Соціологічні і психологічні методи вивчення мови.

Метамова як спосіб опису мови.

Математичні прийоми і математична методика опису мови.

Застосування методу лінгвогеографії.

III. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

із Сучасної української літературної мови

1. Арполенко Г. П. Числівник української мови. Київ: Наукова думка, 1980. 242 с.
2. Безпояско О. Граматика української мови: Морфологія. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
3. Безпояско О. Іменні граматичні категорії. Київ: Наукова думка, 1991. 171 с.
4. Будько М. В. Проблема простого ускладненого речення в українському мовознавстві. *Мовознавство*. 1991. №3.
5. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ, 1993.
6. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови. Київ: Наукова думка, 1987. 231 с.
7. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наукова думка, 1988. 256 с.
8. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Київ: Рад. школа, 1982. 208 с.
9. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ: Наукова думка, 1980. 286 с.
10. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення. Київ, 1983.
11. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики української мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
12. Гливінська Л. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: навч. посіб. Київ : Логос, 2008. 315 с.
13. Крижанівська О. І. Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 248 с.
14. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ: Вища школа, 1999.
15. Горпинич В. О. Українська морфологія: навч. посіб. Дніпропетровськ, ДДУ, 2000. 364 с.
16. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові. Київ, 1978. 207 с.

17. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ: Наукова думка, 1969. 155 с.
18. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. Харків, 1980.
19. Дудик П. С. Просте ускладнене речення: навч. посіб. Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2002. 335 с.
20. Коваль Л. М. Модульний курс синтаксису простого речення в українській мові. Вінниця : ПП Главацька, 2010. 280 с.
21. Кучеренко І. КИЇВ Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вінниця: «Поділля-2000», 2003. Вид. 2. 464 с.
22. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Київ : Вища школа, 1983. 264 с.
23. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія. Харків, 1982.
24. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. 207 с.
25. Плющ М. Я., Грипас О. Ю. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми: навчальний посібник Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 264 с.
26. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
27. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ: Наукова думка, 1973. 279 с.
28. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови. Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
29. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
30. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430 с.
31. Сучасна українська літературна мова / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
32. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1969. 438 с.
33. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1969. 583 с.
34. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1969. 436 с.
35. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. 7-е вид. Київ: Вища школа, 2009. 430 с.
36. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. / за ред. М. М. Фащенко. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 176 с.

37. Мойсеєнко А. К., Бас-Кононенко О. В., Бондаренко В. В. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник. Київ: Знання, 2010. 270 с.
38. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія. Київ, 1983.
39. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О.О. (співголови), М.П. Зяблюк та ін. Київ: «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2000. 752 с.
40. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.
41. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова: монографія. Вид. 3-тє, допов. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.
42. Чапля І. К. Прислівники в українській мові. Харків, 1960.
43. Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова. Довідник. Київ, 1990.
44. Шкурятяна Н. Г. Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник. Київ: Літера, 2000. 688 с.
45. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підруч. для студентів вищих навч. заклад. Київ: Видавн. центр «Академія», 2004. 408 с.

Додаткова

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. 133 с.
2. Бурячок А. А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові Київ: Вид-во Акад. наук УРСР, 1961. 149 с.
3. Ващенко В. С. Українська лексикологія: семантико-стилістична типологія слів: посібник для студентів-філологів. Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. 125 с.
4. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ, 1983.
5. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові. Київ: Наукова думка, 1982. 248 с.
6. Горецький П. Й. Історія української лексикографії. Київ: Вид-во Акад. наук УРСР, 1963. 263 с.
7. Городенська К. Граматичний словник української мови: сполучники. Київ-Херсон, 2007. 337 с.
8. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Видання друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.
9. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики Київ: Наукова думка, 1990. 272 с.
10. Данильчук Д. Український правопис: роздоріжжя і дороговкази. Київ : Либідь, 2013. 224 с
11. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова. Київ: Наукова думка, 1984. 255 с.
12. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови. Київ, 1972.

13. Загнітко А. П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці. Київ: НМК ВО, 1990. 132 с.
14. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові. Київ: Вища школа, 1986. 167 с.
15. Іваницька Н. Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу. Київ: Вища школа, 1989. 63 с.
16. Івченко М. П. Числівники української мови. Київ: Вид-во Київ. держ. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка, 1955. 143 с.
17. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ, 1995.
18. Коць Т. А. Аксиологічний і часовий виміри мовної норми. *Українська мова*. 2017. № 4. С. 42–49.
19. Кочерган М. Слово і контекст. Львів, 1980.
20. Кучеренко І. К. Категорія відмінка в сучасній українській мові. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1961. 52 с.
21. Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові. Київ: Рад. школа, 1974. 184 с.
22. Мацько Л. І. Інтер'єктиви в українській мові: навч. посібник. Київ: КДП, 1981. 130 с.
23. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова. Дослідження, факти, документи. Київ: Віпол, 2014. 280 с.
24. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ: Наукова думка, 1971. 313 с.
25. Плющ М. Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 89 с.
26. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. Київ: Рад. школа, 1988. 278 с.
27. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови: перекл. з англ. Харків: Акта, 2002. 1054 с.

Із Загального мовознавства

Основна

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Київ, 1991.
2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. Київ: Академія, 1996.
3. Булаховський Л. А. Вибр. пр.: У 5 т. Київ, 1975. Т. 1.
4. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941). Київ, 1991.
5. Кириченко Г. С. та інш. Нариси загального мовознавства. Ч. 1. Ч. 2. Київ. 2008.
6. Коць Т. А. Унормування української мови в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.: засади, кодифікація, реалізація. *Українська мова*. 2018. № 4. С. 34–40.
7. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ, 1999.

8. Левицький В. Б., Іваницька Н. Л., Іваницький Р. Б. Основи мовознавства: навч. посібн. Чернівці: Рута, 2000.
9. Лучик В. В. Вступ до словянської філології. Київ: «Академія», 2008.
10. Самійленко С. П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. Київ, 1985.
11. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ: Фітосоціоцентр, 1999.
12. Семчинський С. Б. Загальне мовознавство. Київ: ОКО, 1996.
13. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. Київ: Основи, 2000.
14. Удовиченко Г. М. Загальне мовознавство: історія лінгвістичних учень. Київ, 1980.
15. Хомський Н. Роздуми про мову. Львів, 2000.
16. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. Київ: Академія, 2002.

Додаткова

1. Без мови немає нації: Збірник матеріалів та документів / Упор. Андрій Чорнуха. Київ: Бібліотека «Слово Просвіти», 1999.
2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. Київ, 1996.
3. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ, 1988.
4. Возняк Т. С. Тексти та переклади. Семантичний простір мови. Харків: Фоліо, 1998.
5. Денисова С. П. Типологія категорій лексичної семантики. Київ: Київський держ. лінг. ун-т, 1996.
6. Донець Л. С., Мацько Л. І. Вступ до мовознавства: практикум. Київ, 1989.
7. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич, 1994.
8. Масенко Л. Т. Мова і політика. Київ, 1999.
9. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства. *Мовознавство*. 1997. № 2–3.
10. Потапенко О. Цікаве мовознавство. Біла Церква, 1996.
11. Потєбня О. Мова. Національність. Денаціоналізація. Нью-Йорк, 1992.
12. Тищенко К. М. Загальна структура лінгвістичних знань. *Мовознавство*. 1989. № 6.

Інформаційні ресурси

Словники

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ, 1985.
2. Левицький Ю. М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. Львів, 1998.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.
4. Українська мова. Енциклопедія. Київ, 2000.
5. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ, 2001.

IV. Критерії оцінювання

Оцінка за шкалами ECTS, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнень студента
<p>А 90-100 балів ВІДМІННО</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; комплексом знань та вмінь, який характеризується системністю. Застосування знань здійснюється на основі самостійного цілеутворення, побудови власних програм діяльності.</p> <p>Вступник до аспірантури проявляє нешаблонність мислення у виборі і використанні елементів комплексу знань, здатний самостійно і творчо використовувати набуті уміння відповідно до варіативних ситуацій навчання.</p> <p>Вступник до аспірантури спроможний самостійно формулювати узагальнення та висновки, нові задачі, розв'язувати нестандартні задачі, ситуації. Навчально-пізнавальна активність обумовлена пізнавальними інтересами, мотивами саморозвитку і професійного становлення.</p> <p>Вступник до аспірантури проявляє інтерес до актуальних проблем відповідного освітнього компонента, може під керівництвом викладача вибрати предмет наукового дослідження, проводити самостійну науково-дослідну роботу.</p>	<p>ВИСОКИЙ</p>
<p>В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні.</p> <p>Вступник до аспірантури володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань вступник до аспірантури спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь.</p> <p>Застосування знань та вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих умінь або їх комплексів на розв'язування незнайомих задач, ситуацій.</p> <p>Навчально-пізнавальна активність стимулюється пізнавальними інтересами, продукт діяльності оцінюється як професійно значущий.</p>	<p>ВИСОКИЙ</p>

<p>С 75-79 балів ДОБРЕ</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях. Вступник до аспірантури усвідомлює особливості навчальних задач, ситуацій тощо. Пошук способів їх розв'язання здійснюється за зразком. Вступник до аспірантури спроможний аргументувати застосування певної методичної дії у ході розв'язування задач, ситуацій тощо. Навчально-пізнавальна активність стимулюється мотивами професійного становлення і пізнавальними інтересами.</p>	<p>ДОСТАТНІЙ</p>
<p>Д 60-79 балів ДОБРЕ</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових задач, ситуацій тощо. Однак процес самостійного розв'язування задач, ситуацій тощо потребує опори на зразок Навчально-пізнавальна активність вступника до аспірантури є ситуативно-евристичною. Домінують мотиви обов'язку та особистого успіху. Використання засобів саморозвитку та самопізнання відбувається не усвідомлено.</p>	<p>ЗАДОВІЛЬНИЙ</p>
<p>Е 50-59 балів ДОСТАТНЬО</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно.</p>	<p>НИЗЬКИЙ</p>
<p>Фх 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬН О</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, навчально-пізнавальна активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.</p>	<p>НЕЗАДОВІЛЬНО</p>
<p>Ф 0-34 балів НЕПРИЙНЯТО</p>	<p>Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів. Виконання окремих методичних дій відбувається несвідомо, у більшості неправильно, навчально-пізнавальна активність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу.</p>	

Вступник до аспірантури вважається таким, що склав вступний іспит із фаху за спеціальністю 035 «Філологія» (освітньо-наукова програма «Українська мова»), якщо його оцінка за усні відповіді на питання екзаменаційного білета становить 50–100 балів. У разі отримання екзаменаційної оцінки нижчої за 50 балів (0–49 балів) вступник до аспірантури вибуває з конкурсного відбору на спеціальність 035 «Філологія» (освітньо-наукова програма «Українська мова»).